

**BASIS OF CONTEMPORARY DIALOGUE
BETWEEN SCIENCE AND FAITH
BAZELE CONTEMPORANE ALE DIALOGULUI
DINTRE STIINTA SI CREDINTA**

Dr. Stoian Mihai Sebastian

Abstract: *The discussion between science and religious belief has played a crucial role in the development of both Western science and culture in the approximately 400 years since the birth of modern science. During the modern period many philosophers have assumed that science is incompatible with belief in God. This belief became more widespread among philosophers during the first half of the twentieth century for reasons that included the epistemology of positivism, the prestige accorded to scientists and their work, and an unfortunate inability to distinguish between metaphysical and methodological naturalism.*

Keywords: science, religious, culture, philosophers, epistemology, between

INTRODUCERE

Trebuie sa precizam de la bun inceput ca *intre religie si stiinta nu exista opozitie, ci distinctie*. Stiinta lamureste multe din tainele lumii, dar initiativa ei este limitata pentru ca se sprijina numai pe ratiune. Or, cunoasterea adevarata inseamna mult mai mult. Daca ratiunea nu ar fi sprijinita de lucrarea Duhului Sfânt, poarta spre Adevar ar ramane inchisa. Stiinta, ca sa inainteze tot mai mult in eforturile ei, ar trebui sa dea ratunii ceea ce in teologie se numeste *caldura dragostei si lumina credintei*. Pe temeiul acesta cladeste Biserica invataturile sale care se adreseaza omului, dandu-i acestuia incredintarea ca prin iubire si credinta se poate inainta la infinit in cunoasterea lui Dumnezeu si a creatiei Sale. In lumina acestui adevar, stiinta devine o treapta importanta a cunoasterii, care il poate aduce pe omul vesnic cautator in apropierea adevaratelor raspunsuri. Din acest punct, mintea omeneasca trebuie sa-si recunoasca neputinta si sa se lase calauzita de lucrarea harului. Cercetand amanuntit tainele vietii, omul de stiinta gaseste acelasi raspuns pe care credinciosul simplu il stie de la bun inceput: exista Dumnezeu!

INTRE RELIGIE SI STIINTA NU EXISTA OPOZITIE

Astazi, cu greu omul contemporan se mai poate smulge din determinismul legilor si principiilor ce se impun pe masura ce evolueaza cunoasterea.

Crestinismul cu adevarat elibereaza omul de sub robia legilor lumii de aici: cu credinta intr-un Dumnezeu vesnic, transcendent lumii create din nimic, dupa chipul lui Hristos care a transfigurat in El omul si cosmosul.

In sens teologic, intelegem ca intre stiinta si religie exista un raport cel putin simbolic, care asaza cercetarea intre elocventa unor legi imanente si inaltimea transcendentala a descoperirii dumnezeiesti, cuprinsa in Scriptura si Traditia Bisericii.

Daca la temelia stiintei este asezata pornirea umanitatii spre a se desoperi pe sine si materialitatea in care se manifesta, tainele adevaratei cunoasteri despre lume sunt revelate in referatul Sfintei Scripturi, care spune: *"Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește știința"* (Ps. 18, 2).

Biserica marturiseste si propovaduieste ca *"numai la Dumnezeu sunt ascunse toate visteriile intelepciunii si ale cunostintei"* (Coloseni 2,3), adica nepretuita comoara a cunoasterii, iar cel ce cerceteaza si pune in valoare comoara aceasta este carturarul intelept: *"De aceea orice carturar cu invatatura despre Imparatia Cerurilor este asemenea unui om gospodar care scoate din vistieria sa noi si vechi"* (Matei 13, 52).

Dupa invatatura Bisericii, toate insusirile spiritului omenesc, ce se pot manifesta in domeniul stiintific, toate facultatile umane creatoare de cultura sunt inspirate si calauzite de puterea proniatoare a lui Dumnezeu. De aceea omul trebuie sa fie un nou Adam, dupa chipul Mantuitorului, avand menirea de a fi colaboratorul si continuatorul creatiei, sublimand natura ce i-a fost incredintata. Masura in care omul intelege sa colaboreze la creatie da sens si finalitate operei sale.

Se poate afirma pe buna dreptate ca religiozitatea a constituit prima motivatie a cunoasterii si primul izvor al culturii umane. Cultura se infatiseaza ca un fenomen unitar si organic in care stiintele, gandirea, lucrarile se contopesc, fara a sterge trasaturile diferitelor stiluri: *"Cultura bizantina ca fenomen istoric - spunea Nichifor Crainic - infatiseaza unitatea distincta a stilului ortodox, afirmat in toate ramurile de creatie ale spiritului răsăritean, de la cupola bisericilor pana la miniaturile manuscriselor si pana la genul istoriografic"*.

Biserica a cultivat de-a lungul timpului si a dat amploare diferitelor arte, arhitecturii, muzicii, picturii... Ca nici o alta forma de cultura crestina, pictura bizantina este simbolul plastic, de proportii al intregii revelatii date lumii prin Isus Hristos. Pictura bizantina zugravesce, mai presus de documentul istoric, dogma Bisericii Ortodoxe. Se intelege din pictura bizantina ca

Biserica noastră este un asezământ cosmic, spiritual, de pietate și cultura. Pe zidurile altarelor noastre sunt uneori zugraviti Homer, Pitagora, Socrate, Plutarh, Platon, Aristotel, Filon, Sofocle.¹ Prezența acestor înțelepți ai lumii vechi în pictura sacra a Bisericii noastre nu este o dovadă de ignoranță, ci arată limpede că lumea pagana participă la nădejdea în venirea Mantuitorului.

În cultura pagana, îndeosebi în literatură și filosofie, găsim multe idei morale care se aproprie sensibil de învățătura creștină.

Prima încercare savantă de asimilare a culturii pagane în creștinism o face Clement Alexandrinul care declară că filosofia greacă joacă pentru antichitate rolul Vechiului Testament, de "*calauza către Hristos*".

Fericitul Augustin a deslășit în filosofia lui Platon ideea de Treime. De asemenea, Eusebiu de Cezareea descoprea la Platon elemente ale doctrinei creștine. Justin Martirul și Filosoful consideră că Logosul - Fiul lui Dumnezeu - S-a revelat în mod parțial și filosofilor pagani, ca o lumină așezată în rațiunea filosofică.

Învățătura profană a fost asimilată de toți marii cugetători creștini ai Răsăritului. Prin aceasta, se arată atitudinea Ortodoxiei față de cultura veche. Sfantul Vasile cel Mare, în discursul despre educația tinerilor, spune că orice lumină naturală a spiritului omenesc care confirmă adevărul, binele și frumosul - revelate de Biserica - poate fi socotită ca o lumină daruită de Dumnezeu spre a lucra asupra fapturii Sale.

Din grija prea mare de a nu pune în pericol puritatea credinței, au apărut în lume unele curente religioase care negau cultura profană. S-a spus chiar că "*filosofia nu este indispensabilă și ca un creștin, și fără filosofie, știe că Dumnezeu este Creatorul lumii*". Dar Sfinții Părinți precum Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Grigorie Palama, Maxim Marturisitorul și Ioan Damaschin au pus în valoare atât în latura gândirii mistice, cât și în cea a formulărilor dogmatice - influența culturii filosofice.²

În Răsărit, ideea că științele profane sunt auxiliarele necesare Teologiei era îmbrățișată de școlile catehetice antiohiene și alexandrine. În "*Hexaemeron*", Sfantul Vasile cel Mare face apel la științele naturale, la cosmologie, la antropologie și la gândirea aristotelică. Sfantul Ioan Damaschin, în capitolele cosmologice și antropologice din "*Dogmatica*" sa, utilizează toate datele științelor profane ale timpului, de la psihologie și medicină, până la geografie și astronomie. Exemplele pot continua.

Trebuie precizat ca teoriile stiintelor sunt aplicate in Teologie numai in plan omenesc, avand un rol schematic si secundar.³

In Rasarit, Ortodoxia s-a dezvoltat intr-o neintrerupta continuitate a cugetarii. Pentru Ortodoxie - cum spun Sfintii Parinti - "*ratiunea omului e tronul lui Dumnezeu in suflet !*". Ortodoxia este suprema intelepciune a vietii de comuniune si nu are nevoie de justificari rationale, caci se justifica prin singurul Adevar, acela al intruparii jertfei si al rascumpararii savarsite in Iisus Hristos.

Una din marile invinuiiri ce se aduc catolicismului medieval este sangeroasa intoleranta cu care acesta s-a opus progresului stiintific. Inchizitia a fost indreptata impotriva ereticilor - hulitori ai dogmelor religioase - dar si impotriva ereticilor fata de o dogma pretins stiintifica.

Aparentul conflict dintre religie si stiinta, ale carui consecinte sunt incalculabile in cultura moderna, nu erau in realitate decat conflictul dintre o inechita conceptie "stiintifica" despre lume, din care catolicismul isi facuse dogma naturala, si noua conceptie creationista, intemeiata pe datele observatiei si ale descoperirilor moderne. Aceste rezultate noi nu atingeau cu nimic adevarurile de credinta, dar ele stirbeau aristotelismul imbratisat unilateral si exclusiv de Biserica Catolica. Astazi, insa catolicismul are cu totul alta atitudine fata de progresul stiintei.

In secolul nostru, in ultimii 50 de ani, sub dictatul unei ideologii de clasa, oameni de stiinta - mai mult sau mai putin competenti - au incercat sa compromita Biserica si adevarurile Revelatiei dumnezeiești, propunand diferite teorii potrivnice credintei in Dumnezeu si formuland critici la adresa unora dintre minunile biblice.⁴

Marxismul si materialismul stiintific si istoric au contribuit in cea mai mare masura la descrestinarea si ateizarea societatii si culturii moderne, atragand adepti din randul scriitorilor si filosofilor, incitandu-i si incurajandu-i sa creeze falsa dogma a unei stiinte atotputernice, capabile sa explice totul si sa inlocuiasca religia. Dar incercarea aceasta diabolica a dat gres, imboldul eliberarii popoarelor de sub tirania comunista fiind tocmai credinta in Dumnezeu.

NUMEROSI SAVANTI – OAMENI RELIGIOSI

Ideea ca religia si stiinta se exclud, ca optand pentru una trebuie sa te impotrivesti celeilalte, este anulata de realitatea care ne arata ca numerosi savanti au fost si sunt profund religiosi. Cei mai multi dintre adevaratii cercetatori au inteles ca fara credinta in Dumnezeu nu se poate dobandi adevarata cunoastere.

În această privință, Antonin Emieu a scris o foarte interesantă carte despre "Contribuția credincioșilor la progresele științei din veacul XIX". În ea se demonstrează că marii inițiatori în matematică, astronomie, fizică, chimie, medicină și altele, adică în aproape toate științele exacte, sunt - după propriile lor maturisiri - oameni credincioși.⁵

Biserica românească dintotdeauna a aparat limba și cultura națională, a încurajat mereu cercetarea și toate demersurile omului spre cunoaștere. Cele mai bogate biblioteci s-au păstrat în mănăstiri și în biserici, ca marturie a continuității neamului nostru în acest spațiu cultural est-european și a dragostei poporului român pentru știință.⁶

O importantă contribuție la cercetarea științifică în domeniul vast și pasionant al Teologiei au adus-o în vremurile noastre ierarhi și teologi români de prestigiu precum Mitropolitul Antonie Plamadeala, Mitropolitul Nestor Vornicescu, Mitropolitul Nicolae Corneanu, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania, Episcopul Emilian Birdas, Parintele vrednic de pomenire Dumitru Staniloae și alți renumiți profesori de Teologie ortodoxă. Academia Română are în sanul ei oameni ai Bisericii, ierarhi și clerici care sporesc prestigiul culturii naționale. Studenți și doctoranzi din partea Bisericii sunt trimiși anual în străinătate pentru specializare și pentru studii aprofundate.⁷

Există un efort permanent al slujitorilor Bisericii de a adânci tainele cunoașterii și de a studia neconștient. S-au înființat de-a lungul vremii în Biserică diferite instituții de cultură care au dobândit faimă incontestabilă între instituțiile profane - facultăți de teologie, seminarii, școli teologice ș.a. Iar pentru a putea vindeca ranile trecutului și pentru a revigora spiritul național creștin ortodox, în școala românească religia stă la loc de cinste alături de toate științele exacte. Există numeroase reviste teologice, cu studii și articole de specialitate, ce îmbogățesc zestrea culturală a Bisericii, întemeiată pe învățăturile Sfinților Părinți care au făcut din ***Teologie - adevărata știință***.

Lumina naturală a rațiunii se pune în slujba Revelației supranaturale și așază din nou în armonie religia și știința, învrajbite până mai ieri de ignoranță și rea credință.

Ortodoxia noastră face eforturi pentru a diminua ideea de conflict între religie și știință. Istoria nu cunoaște prigoana ortodoxă împotriva științei. Convinsă că adevărul revelat rămâne de-a pururi neschimbat, Biserica Ortodoxă știe că cercetarea științifică, în continuă redimensionare, va ajunge la noi și noi descoperiri naturale, ce nu vor fi potrivnice nicicând Revelației supranaturale, de vreme ce același Duh dumnezeiesc lucrează în lumea toată, duhul luminării și al cunoștinței.

CE LOC OCUPA OMUL IN ISTORIA UNIVERSULUI

Știința secolului XX îl face pe omul de știință să se întrebe ce loc ocupa omul în istoria universului. Această întrebare vine dintr-o reflexie asupra fundamentelor marilor teorii și asupra a ceea ce susține demersul științific.⁸

Știința clasică furnizase scheme de reprezentare a lumii foarte mecaniciste, definind lumea ca un mare orologiu și omul ca o simplă piesă în acest mare angrenaj. S-a putut măsura influența viziunii științifice pentru a întrevăde mai bine modul în care schimbarea de perspectivă a științei de astăzi poate avea consecințe asupra mentalităților asupra eticii sale.

Obiectivitatea „științifică”, erijată în criteriu suprem al adevărului, a avut consecințe mult mai mari decât își imaginează oamenii de știință însși. Subiectul a devenit „obiect”. Nu e nimic mai normal ca omul să fie „obiect” de cunoaștere pentru omul de știință. Dar ca, în numele unei viziuni științifice, să devină obiect de exploatare, obiect de experiențe ideologice, obiect de experiențe științifice, pentru a fi disecat, formalizat, manipulat, așa ceva este inacceptabil. Evident, nu acesta a fost scopul celor mai mulți oameni de știință, care au încercat să fondeze obiectivitatea științei. Dar ceea ce este subliniat aici este „influența morală” pe care o pot avea asupra unei societăți ideile și conceptele venite din știință.

În științele universului, materiei, subiectul este astăzi reintegrat parțial, prin luarea în considerare a ceea ce-l leagă de obiect. Viziunea unei „lumi incerte”⁹, pentru a relua expresia unor oameni de știință care ne cheamă să depășim materialismul științific, chiar dacă biologia de astăzi pare a relansa problema.

Îndepărtarea asimptomatică a fundamentului, anunțată mai înainte, merge în același sens. Pentru a nu „depăși” totuși prea repede „incertitudinea” printr-un retur mai mult sau mai puțin mascat de certitudini. Tentaia de a umple „golul de incompletitudine” printr-un „dumnezeu care astupă găurile” este un astfel de exemplu. Cel mai bine este să-l lăsam pe om să accepte realul așa cum este, să-l lăsam să lucreze o rațiune deschisă, care învață să unească unul cu multiplu, să articuleze unicitatea omului cu multiplicitatea realului. Misterul nu face parte din categoria magiei: el face parte din categoria unei inteligente care progresa fără a-și fi sieși suficientă.

A aborda o astfel de perspectivă, a căuta sensul acestei alterități și acestei unități fundamentale între subiect și real este de a alege să presupui, într-o lume nesigură, posibilitatea unei inteligibilități, existența unui sens.

A accepta alteritatea , a nu c uta sa reducem complexul la simplu , a gândi diferen a , la aceasta este condus omul de tiin a : alegere morala , drum de reflexie asupra misterului omului in natura .

Astfel , atitudini morale fundamentale par a fi chemate prin orice c utare a adev rului , in special in tiin a : cinste in aceasta c utare a adev rului desigur , recunoa tere a indepartarii asimptomatice a fundamentului pentru sens , acolo unde ra iunea umana nu se poate închide in ea insasi , acceptare activa a incompletitudinii oric rei cunoa teri si a unei abordari dialectice in care exista întotdeauna ceva care ne scapa , acceptarea unei alteritati fundamentale pentru subiect (alteritate legata de o tensiune c tre adev r) acceptare a finitudinii si contingen ei subiectului cunosc tor si alegere de a g si un sens pe fond de nonsens . De aici rezulta o oarecare umilin a , m rturie a unui progres al cunoa terii care trece prin abandonul certitudinilor definitive pentru o incompletitudine care nu neaga c utarea adev rului , dar care pune in evidenta propria noastr incapacitate de a-l atinge pentru noi în ine , deschizându-ne cu totul profunzimii acestui adev r . Toate acestea intra in cadrul filosofiei morale. Acesta este registrul in care este interesant sa situam rela iile dintre omul de tiin a si credincios in c utare .

In ultima vreme se încearc unirea , complementaritate dintre tiin a si religie . Zeci de personalitati (dintre care numerosi premianti Nobel au acceptat sa participe la colocviile U.I.P.(Universite Interdisciplinaire de Paris) , al c ror teme erau : implica iile filosofice si metafizice ale Fizicii , Astronomiei , Neurologiei , sau „ tiin a si Religie” . Toate acestea nu sunt decât un început . Este in curs de constituire o societate interna ionala consacrata cercet rii in domeniul tiin a si Religie , iar numeroase programe sunt in curs de dezvoltare in aceasta direc ie¹⁰ .

CELE TREI MODURI DE APROPIERE

INTRE STIINTA SI RELIGIE

Acest domeniu:” tiin a si Religie” comporta trei aspecte diferite si complementare.

Primul mod de a uni tiin a si Religia este epistemologic . El consta in a afirma ca apropierea metodologica intre demersurile tiin ei si cele ale Religiei este mult mai mare decât se crede in general . Sus in torii acestei apropieri insista pe prezenta unui act de credin a , aflat chiar in centrul demersului tiin ific , care consta in a crede , a priori , in inteligibilitatea lumii , si pe importanta ra iuni in demersul religios .

A doua apropiere este echivalentul , in domeniul relatiilor dintre tiina si Religie , a demersului apofatic din teologie . Se vorbeste de incompletitudinea radicala , ontologica a oricarei descrieri unilaterale materialiste a realitatii . Pentru acest demers , ceea ce aduc mai important tiina si Religia este sensul misterului . Progresul materialismului este atribuit „dezvaluirii realului”. O lume fara mister in care totul este perfect explicabil , este o lume in care transcendentul este de neconceput (in sensul strict al cuvântului , acela ca nici nu poate fi gândita).

Insa iata ca tiina insasi isi dovedeste propriile limite .Si asta nu doar pe calea indirecta a teoremei lui Godel , dar si prin mecanica cuantica sau neurostiinta . tiina spune ca exista „altceva” decât realul in care evaluam , insa nu face o precizare asupra acestui „ altceva”. Nu-l poate defini ca gol , in maniera in care vorbea teologia negativa despre Dumnezeu: acest real „îndepărtat” oricât de voalat „ nu este nici in timp , nici in spatiu , nici in energie , nici in materie...

Ultimul mod de a aborda domeniul „ tiina si Religie” se bazeaza pe un demers afirmativ , si nu negativ. Teologia naturala pe care o credeam înmormântată , pe măsura ce cunoștințele noastre au progresat, realizeaza o remarcabila întoarcere in inima tiinelor exacte . In astrofizica , principiul antropic ne conduce spre punerea problemei existentei unui principiu creator. In biologie , diverse abordari arata –toate- existenta determinismelor care ne duc la a gândi ca , departe de a fi aparut din întâmplare, Viata si Conștiința erau sortite sa apară , intr-un mod sau altul .

Puterea de a face tiina si de a avea religie este un privilegiu al omului in virtutea caruia el stăpânește lumea fizica , si isi asigura un loc de frunte in lumea spiritelor , aproape de Dumnezeu, Atotfacatorul si Atotștiitorul. Căci rațiunea , pe care se întemeiază tiina si credința care sta la baza religiei , sunt cei doi ochi cu care omul privește vremelnicia si veșnicia .¹¹

tiina este cercetarea lumii materiale ,a tot ce cade sub simțuri ; iar religia este cunoștința a ceea ce sta mai presus de simțuri , asupra naturalului.

tiina se ocupa de cele mărginite si trecătoare , de ceea ce poate fi măsurat si cântărit , intr-un cuvânt de lumea sau de realitatea fenomenala sau materiala ; iar religia se ocupa de infinit si veșnicie , de realitatea noumenala , transcendentala sau spirituala . Chiar când se oprește la cele materiale si trecătoare , când face din ele obiectul cercetărilor sale religioase privește sub specie aeternitatis.¹²

Scopul științei este ca, prin cunoașterea materiei și a legilor ei să ne facem stăpâni peste lumea materială; scopul religiei este să ne facem fericiți în lumea aceasta și în cea veșnică. Mijloacele de cercetare ale științei sunt observarea, experiența și rațiunea. Mijloacele de cunoaștere ale religiei sunt credința și revelația. Între mijloacele de cunoaștere ale religiei și științei, sau ceea ce este tot același lucru între credință și rațiune, nu poate și nu este dezacord. Mai întâi, pentru că amândouă sunt date omului de Dumnezeu, și al doilea pentru că ele se ajută reciproc. Rațiunea precede credința și-i pregătește terenul, construind temeliiile intelectuale pe care le ridică credința; iar după ce credința este în posesia adevărurilor revelate, tot ea scrută și analizează adevărurile de credință, spre a le putea face inteligibile și accesibile minții. La rândul său, credința luminează rațiunea și o calauzește prin labirintul diverselor sisteme și păreri, iar revelația deschide noi orizonturi și adâncește privirile atât ale credinței cât și ale rațiunii.

Dar este ceva mai mult. Credința, ca admitere de adevăratele celor afirmate de o persoană demnă de încredere, nu se întâlnește numai în religie ci și în știință. Foarte afirmative se primesc aici fără a fi controlate sau experimentate din nou, numai pentru că au fost făcute de alți cercetători mai înainte. De exemplu cine a văzut atomii sau eterul? Căți dintre noi au măsurat lungimea meridianului pământesc, sau a calculat mărimea și depărtarea de pământ a soarelui și a celorlalte corpuri cerești? Căți au experimentat efectul cutate sau cutare medicament sau cutare medicament în vindecarea unei oarecare? Și totuși, admitem toate acestea, numai pentru că credem că sunt într-adevăr așa, ca cei care le-au constatat, stabilit și experimentat nu ne mint. Iată deci un mijloc comun de cunoaștere și pentru religie și pentru știință.

Folosul pe care îl trage omul de pe urma științei este foarte mare. În deosebi uimitoarele progrese ale tehnicii moderne în aplicațiile electronicii, în transport, cercetare, medicina, terapeutică. Lărgind sfera cunoașterii, știința a redus, în bună parte, necunoscutul și face pe om să simtă mai sigur și fără grijă în mijlocul naturii.

Însă mulțumirea sufletească sau fericirea nu o dă decât credința în Dumnezeu sau religia. Ea singură răspunde deplin la cele trei întrebări care frământă sufletul omenească: De unde venim noi? Cine suntem? Unde mergem?

Un conflict între credință și rațiune, sau între religie și știință nu este cu puțină din nici un punct de vedere deoarece amândouă își au câmpul de activitate, scopul și mijloacele de cercetare

diferite , iar daca au si mijloc de cercetare comun – credin a – aceasta contribuie si mai mult la realizarea armoniei depline dintre ele.

Daca sunt probleme comune , acestea se pot rezolva prin buna în alegere sau p strându-si fiecare punctul sau de vedere , sau , mai bine, admi ându-se solu ia data de aceea din domeniul care face parte mai mult problema in litigiu.

A a de pilda , daca este vorba de Dumnezeu , de suflet , de crea ie , de viata viitoare , etc. ra iunea sau tiin a trebuie sa se plece in fata religiei , iar daca este vorba de mi carea planetara , de compozi ia chimica a anumitor corpuri , de efectul unui medicament etc. , religia trebuie sa dea întâietate tiin ei .

Acest raport de în alegere si concesie reciproca îl exprima naturalistul Dennert prin cuvintele : tiin a este un grad mai mare de siguran a in unele lucruri , in care credin a este unul mai mic . In cele ve nice , insa , credin a este siguran a absoluta . In sfera ei , ea este tiin a .

Prezenta Facultatilor de teologie in Universitatile de stat si a Seminariilor teologice in retea de invatamant de Stat din Romania constituie o sansa si o necesitate evidenta pentru dialogul dintre stiinta si religie in Romania , unde timp de peste 40 de ani , pana in 1990 , invatamantul oficial de Stat se baza pe antagonismul dintre stiinta si religie , in timp ce populatia ramanea , in ciuda ideologiei oficiale ateiste a Statului , o populatie eminenta religioasa . Pasiunea pentru cercetarea stiintifica , cat si pasiunea pentru aprofundarea vietii spirituale religioase sunt necesare pentru un dialog fecund si reciproc imbogatitor , din care poate rodi bucuriacomplementaritatii si simtul coresponsabilitatii¹³.

Tradita ortodoxa eclesiala , bazata pe sinteza teologica patristica , constituie un sprijin solid pentru un dialog contemporan dintre stiinta si religie , deoarece Sfintii Parinti ai Bisericii au folosit, desigur, in mod eclectic , nu sistematic , expresii si cunostinte din stiintele vremii lor , pentru a interpreta in folosul vietii si al mantuirii adevarurile revelate , ca adevaruri revelate , ca adevaruri ale comuniunii de viata si iubire a lui Dumnezeu Creatorul cu creatia sa .

Sfintii Parinti n-au confundat stiinta cu credinta si nici n-au substituit Revelatiei divine biblice filosofia antica sau stiintele omenesti din timpul lor , invatand ca rationalizarea excesiva a misterului existentei duce la reductionismul care impiedica adevarata cunoastere. Gandirea lor logica si sistematica este combinata cu o gandire antinomica si apofataica , deschisa spre mister , ca plenitudine ineputabila de cunoastere .¹⁴

SENSUL SI SCOPUL ULTIM AL UNIVERSULUI

Mecanica cuantica a non-determinismului si teoria relativitatii spatiului si timpului fac ca descrierea stiintifica a universului sa fie astazi o descriere probabilista in care este posibila actiunea lui Dumnezeu fara prejudicii pentru legitatea stiintifica . Necesitatea dialogului dintre stiinta si religie se poate rezuma astfel : stiinta descopera , pe baza de cercetare si analiza , structura universului , in timp ce credinta , pe baza Revelatiei divine , descopera sensul si scopul ultim al universului . Cand stiinta descopera structura universului , se poate stabili o relatie intre inteligenta umana si inteligibilitatea structurii universului si legilor ce il guverneaza , ceea ce poate conduce la intelegerea ca structura universului este rezultatul unei Inteligente care a facut universul . in timp ce credinta e capacitatea spirituala de a-L vedea pe Cel nevazut (Evrei 11, 27) , dincolo de vizibilitatea lumii fizice .

Structura universului pe care o descopera stiinta poate fi interpretata prin modul repetitiei si combinatiei elementelor de baza ale lui ca limbaj multiplu . Credinta este vederea acestui limbaj imprimat in univers de catre Creator: „ Cerurile spun slava lui Dumnezeu iar facerea mainilor Lui o vesteste taria”(Psalmi18, 1). Structura universului ca limbaj non-verbal si complex informational , pe care o poate observa stiinta , poate intari credinta ca vedere a celor nevazute si intelegere a existentei Inteligentei creatoare transcendente : „cele nevazute ale lui Dumnezeu se vad de la facerea lumii , intelegandu-se din fapuri ,adica vesnica Lui putere si dumnezeire”(Romani 1, 20).

Ratiunea umana activa in cercetarea stiintifica , care descopera rationalitatea universului in structura lui si in legile care-l guverneaza , mentinandu-i identitatea dinamica in expansiune , poate fi interpretata in dialog cu credinta ca fiind reflex si dar al Ratiuni divine si ca drum spre Acesta , in vederea unei comuniuni de iubire multipla si inepuizabila in nouitatea ei , care nu desfiinteaza ratiunea ci o trans-fiinteaza ca , din forta de cautare si cuprindere exterioara , sa devina capacitate de impartasire din interioritatea reciproca dintre Creator si creatie .

Stiinta descopera varsta si invecierea universului , dar nu exclude probabilitatea unui nou viitor al lui , in timp ce credinta anticipeaza darul promis de Creator :”Cerul si pamantul nou”(Apocalipsa 21 , 1) , care ar putea confirma ca relativitatea spatiului si timpului este pregatirea trecerii si transfigurari modului de existenta actual intr-unul nou , in care stiinta deplina se va identifica cu sfintenia.

In acest sens in viitorul apropiat , numai o teologie mistica si sacramentala poate purta un dialog profund si fecund cu o stiinta care devine din ce in ce mai deschisa spre relatia dintre probabil si mister.

Astfel, misterul, abordat deodata de catre stiinta si credinta , ar putea fi percept , in mod antinomic si fascinant , ca baza inevitabila a cunoasterii adevarate , tocmai pentru ca aceasta cunoastere nu se confunda cu certitudinea obiectivitatii autosuficiente , deoarece cautatorul sau cercetatorul insusi face parte din mister , ii este interior , nu exterior .

Daca dialogul va facilita o intelegere mai profunda a lumii ca limbaj cifrat al comuniunii , care trebuie descifrat prin stiinta si sfintenie si ca dar-sacrament sau loc de intalnire dintre Iubirea necreata si fiintele iubitoare create , se va intelege mai bine ce anume desfigureaza natura inconjuratoare si pe om si ce anume transfigureaza si da viata deplina naturii si omului . Cu alte cuvinte , dialogul va facilita o intelegere mai profunda a relatiei dintre actuala criza ecologica , a mediului inconjurator si criza spirituala a interioritatii umane , deoarece interioritatea spirituala a persoanei inspira comportamentul ei exterior .

In concluzie , un dialog intre stiinta si religie poate fi o sansa de a-L iubi si mai mult pe Dumnezeu-Creatorul , pe omul creat dupa chipul Creatorului si natura intreaga –ca dar multiplu al Creatorului pentru fiintele inteligente si iubitoare capabile de un Dialog multiplu si mereu nou cu El.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

- 1.Irineu Mihalcescu , „Teologia luptatoare” , Editura(Ed.) I.B.M. al B.O.R. , Bucuresti , 1983 , p.27.
- 2.Ibidem , p.28.
- 3.Lars Thunberg , „Omul si cosmosul” , Ed. I.B.M.al B.O.R., Bucuresti , 1983 , p.122.
- 4.Jean Pierre Lonchamp , „Stiinta si Credinta” , Ed. Eonul Dogmatic , Bucuresti , 2002 , p.49.
- 5.Basarab Nicolescu , Magda Stavinschi , „Stiinta si Religie antagonism sau complementaritate?” , Ed. Eonul Dogmatic , Bucuresti, 2002, p.24.
- 6.Daniil Ciobotea, Mitropolit , „Necesitatea dialogului dintre stiinta si credinta astazi” , in „Stiinta si religie antagonism sau complementaritate” , Ed.Eonul Dogmatic , Bucuresti , 2002 , p.24.
- 7.Ibidem.
- 8.John F. Haught , „Stiinta si religie, de la conflict la dialog” , Ed. Eonul Dogmatic , p.33.
9. Ibidem.
- 10.Basarab Nicolescu , Magda Stavinschi , *op.cit.* , p.118.
- 11.Irineu Mihalcescu , *op.cit.* , p.22.
- 12.Ibidem , p.23.
- 13.Daniil Ciobotea , Mitropolit , Necesitatea dialogului dintre stiinta si credinta astazi , in *op.cit.* , p 22.
- 14.Ibidem , p.23.

BIBLIOGRAFIE:

- 1.Haught , John F. , Stiinta si Religie , de la conflict la dialog , Editura Eonul Dogmatic , Bucuresti 2002.
- 2.Lonchamp , Jean Pierre , Stiinta si credinta , Editura Eonul Dogmatic , Bucuresti 2002.
3. Mihalcescu Irineu , Teologia luptatoare , Editura I.B.M. al B.O.R. , Bucuresti 1983.
- 4.Nicolescu Basarab , Stavinschi Magda , Stiinta si religie , antagonism sau complementaritate , Editura Eonul Dogmatic , Bucuresti 2002.
- 5.Thunberg Lars , Omul si Cosmosul , Editura I.B.M. al B.O.R. , Bucuresti 1983.